



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Internationalisering - vad innebär det?
En studie om begreppets betydelse i skolan.

Klara Hertram

LAU370

Handledare: Michael Walls

Examinator: Jan Lindström

Rapportnummer: VT10-2450-05

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Internationalisering- vad innebär det? En studie om begreppets betydelse i skolan.

Författare: Klara Hertram

Termin och år: vt 2010

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Michael Walls

Examinator: Jan Lindström

Rapportnummer: VT10-2450-05

Nyckelord: Internationalisering, internationellt, globalisering, kolonialismen, heurmenutik, diskursanalys, Geografi, Samhällskunskap, hem- och konsumentkunskap

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att synliggöra och lyfta fram internationaliseringens plats i undervisningen och redogöra för vad begreppet internationalisering innebär för undervisningssammanhang samt på vilket sätt det återspeglas i läromedlen.

Hur definieras begreppet internationalisering?

Vad säger styrdokument om internationalisering?

På vilket sätt speglas internationalisering i Läromedlen?

Uppsatsens metod är dokumentanalyser. Dokumentanalyser gör det möjligt att ta reda på hur begreppet används, har använts och vad som ligger i det. Det gör det också möjligt att granska hur begreppet tolkas i olika texter. De dokument som valts ut för en analys är lärplanen Lpo 94 samt kursplaner för hem och konsumentkunskap, Samhällskunskap och Geografi. I dessa tre ämnen har även fem olika läromedel valts ut för att representera den bild som förmedlas av begreppet internationalisering i skolan.

Internationalisering är ett omtalat begrepp som fått en allt viktigare roll i skolan. Det är också ett mångtydigt begrepp som kan tolkas på flera sätt. Med denna uppsats är syftet att tydliggöra vad som i internationaliseringsbegreppet som berör skolan och även se på vilka viktiga bitar som idag kanske inte finns i skolan men som borde göra det.

Innehåll

| | |
|--|----|
| 1. Inledning..... | 4 |
| 2. Syfte och frågeställningar..... | 6 |
| 3. Teoretisk Anknytning och Begreppsdiskussion | 7 |
| 3.2 Diskursteorin | 7 |
| 3.3 Historisk Överblick | 7 |
| 3.4 I Dag..... | 8 |
| 3.4.1 UNESCO..... | 9 |
| 3.4.2 Europarådet | 9 |
| 3.4.3 SIDA..... | 9 |
| 3.5 Globaliseringsbegreppet..... | 9 |
| 3.6 Internationaliseringsbegreppet | 10 |
| 3.7 Internationalisering i skolan | 11 |
| 4. Metod | 14 |
| 4.1 Val av metod..... | 14 |
| 4.2 Diskursanalys | 15 |
| 4.3 Hermeneutik..... | 15 |
| 5. Resultatredovisning och Analyser..... | 17 |
| 5.1 Vad är Internationalisering?..... | 17 |
| 5.2 Internationalisering i Styrdokumentet | 18 |
| 5.2.1 Internationalisering i Läroplanen Lpo 94..... | 18 |
| 5.3 Internationalisering i Kursplaner..... | 19 |
| 5.3.1 Internationalisering i Kursplanen för Samhällskunskap: | 19 |
| 5.3.2 Internationalisering i Kursplanen för Hem- och Konsumentkunskap..... | 20 |
| 5.3.3 Internationalisering i Kursplanen för Geografi | 21 |
| 5.4 Internationalisering i Läromedel | 22 |
| 5.4.1 Geografi..... | 23 |
| 5.4.2 Samhällskunskap..... | 24 |
| 5.4.3 Hem och Konsumentkunskap..... | 24 |
| 6. Slutdiskussion..... | 27 |
| 6.1 Förslag till fortsatt forskning..... | 29 |
| 7. Referenser: | 30 |

1. Inledning

I ett samhälle under ständig förändring krävs en beredskap för att möta det nya. Möjligheterna ökar ständigt att röra sig fritt runt i världen och det finns idag oändliga möjligheter till att resa och upptäcka världen. Det finns en önskan om att vara världsmedborgare som är välkomna överallt och en vilja att upptäcka det exotiska. Samtidigt förmedlas det bilder av otäcka krig och svält. Media och tv förmedlar ständigt olika forum där vi kan skänka pengar för att göra det lite bättre för dem som har det svårt i världen och det är ett enkelt sätt att försöka ta ansvar för att kunna fortsätta livet som förut. I skolan finns ett internationaliseringsuppdrag men det är upp till varje skola och rektor att utforma det (Brodow, 2003).

Jag har under min lärarutbildning fått ett växande intresse för internationalisering i undervisningen. Till följd av detta har jag sökt mig utomlands för att söka inspiration och kunskap. Jag har sökt fakta och material till min egen undervisning genom att ta reda på hur det verkligen är på olika platser i världen. Inom mina inriktningar på lärarprogrammet har jag tagit tillvara på varje tillfälle att få tillgodose mitt intresse. Det har varit oerhört givande och det har förändrat mitt sätt att se inte bara på internationaliseringens roll i undervisningen utan även mitt sätt att se på världen.

Min samhällspedagogiska kompetens har bidragit till synen att alla människor har något de kan bidra med och på sitt sätt vara en tillgång. Under min andra inriktning på lärarprogrammet, hem och konsumentkunskap, åkte jag på en fältstudieresa till Kenya. Där väcktes mitt verkliga intresse för att få med internationalisering som en del i undervisningen. Där fanns de synliga orättvisorna som sällan syns i dagens undervisning. Det gav mig ett nytt ifrågasättande perspektiv på den internationalisering som idag syns i undervisningen i skolan. Vad innebär egentligen internationalisering? Vilken verklighet är det som presenteras? Är det en nödvändig del av skolans undervisning? Att få möjligheten att se och upptäcka världen är en viktig bit av att väcka ett intresse för internationalisering men att kunna återkoppla, resonera, reflektera och kritiskt granska det som vi sett, läst och hört är kanske ännu viktigare enligt min mening.

Tom Bentley (1998) lyfter fram att dagens unga känner ett allt större och växande utanförskap i det samhälle de lever i. Den politik som i dag drivs är inte intressant nog för att få unga människor att engagera sig politiskt. Bentley lyfter fram vikten av att utbilda unga till att bli ansvarskännande samhällsmedborgare vilket också läroplanen, Lpo 94, lyfter fram. ”The goal of citizenship education is to enable young people to develop into active responsible citizens in the wider world (Bentley, 1998)”. Genom att utbilda unga människor och förbereda dem på att leva i en allt mer globaliserad värld kan också ett engagemang skapas. Bentley anser inte att unga idag saknar drivkraft eller viljan snarare kanske tvärtom. Skolan och samhället behöver dock förmedla de rätta verktygen för att unga idag skall kunna förbereda sig och göra teori till verklighet.

Internationalisering, internationell, kultur och mångfald är begrepp som används flitigt i skolans styrdokument. Men vad betyder de egentligen och vilka krav ställer de på mig som lärare? Idén till detta arbete föddes när jag läste dessa dokument och insåg att det var otydligt hur jag förväntades agera. Inför detta arbete sökte jag febrilt efter information som beskriver skolans internationaliseringsarbete. Resultatet var dock klen. De flesta studier var gamla eller riktade in sig på internationella utbyten. Under arbetets gång har jag fått en annan bild av begreppet internationalisering och vad det kommer att betyda för mig i min kommande yrkesroll. Uppsatsen kommer att handla därför mycket om att reda ut begreppet internationalisering genom att tolka och analysera aktuella styrdokument.

Syftet med denna uppsats var att belysa begreppet internationalisering med utgångspunkt i de

globala orättvisor som jag bland annat uppmärksammat under mina resor till bland annat Kenya.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att synligöra och lyfta fram internationaliseringens plats i undervisningen och redogöra för vad begreppet internationalisering innebär för undervisningssammanhang samt på vilket sätt det återspeglas i läromedlen.

Hur definieras begreppet internationalisering?

Vad säger styrdokument om internationalisering?

På vilket sätt speglas internationalisering i Läromedlen?

3. Teoretisk Anknytning och Begreppsdiskussion

Utgångspunkten för uppsatsen är aktuella styrdokument för grundskolan. Ett av dessa dokument är Lpo 94, läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. Lpo 94 är den kursplan som genomsyrat stora delar av lärarutbildning de senaste åren och den anger riktlinjer för alla skolor i Sverige vad gäller värdegrund och grundläggande mål. En ny läroplan är i skrivandets gång under bearbetning. De förslag till förändring som finns i denna (Skolverket, 2010) är mycket små vad det gäller internationaliseringens utrymme och formulering.

Utöver läroplanen finns kursplaner som beskriver varje ämne var för sig och anger vad som skall finnas med i undervisningen. I varje kursplan finns också strävande- och uppnående mål så att elever och lärare kan få en tydlig bild av vad som krävs för att få godkänt. Till uppsatsen har tre olika aktuella kursplaner för grundskolans senare del valts ut: Hem och konsumentkunskap, Samhällskunskap och Geografi. Urvalet av kursplaner föll sig som ett naturligt val eftersom det är i dessa ämnen som internationalisering är mest uttalat. Valet av hem och konsumentkunskap är för att lyfta fram den viktiga del som internationaliseringen har i ett mer praktisktämne. Internationalisering finns med som ett övergripande tema i läroplanen och det är intressant att se hur detta fångas upp i de respektive utvalda ämnernas kursplaner. I Geografien, Samhällskunskapen och hem- och konsumentkunskapen analyseras fem olika läromedel i en diskursanalys. Att urvalet av läromedel föll sig just på dessa ämnen hänvisas till Mai Palmbergs (2000) studier om Afrika bilden i svenska skolböcker. Palmberg menar att den bild som förmedlas är väldigt hegemonisk och att samma fördomar som fanns för 20 år sedan i läromedlen fortfarande finns kvar fast i en annan form (Palmberg, 2000). Palmberg fann att Afrika ofta beskrivs som en problemkontinent som resresenteras av det ursprungliga och traditionella och väst representeras av den moderna och utvecklade världen. Uppsatsen inriktar sig på hur Afrika framställs samt på vilket sätt internationalisering tas upp i läromedlen.

3.2 Diskursteorin

Bergström och Boreus (2005) menar att diskurser består delvis eller helt av språkanvändning som en del av en social praktik. Det förekommer även åsikter om att diskurs enbart handlar om språkanvändning, andra menar dock att det är den sociala praktiken. Diskursbegreppet handlar om hur socialpraktik knyts samman på ett eller annat sätt med konventioner och regler vilket i sin tur påverkar hur människan agerar i samhället. En diskurs etablerar sig inte själv utan är en följd av olika maktrelationer.

"Istället för att uppfatta idéer som återspeglings av den materiella verkligheten, kan man se det som att idéerna förutsätter ett språk som i sin tur organiserar den sociala verkligheten" (Bergström & Boréus, 2005 s.305).

Förklaringen är att språket inte återger verkligheten på ett direkt eller enkelt sätt utan är snarare det som formar verkligheten. Men det finns också diskursiva perspektiv som sammanfogar språket och handlingen och bryter distinktionen mellan idé och verklighet.

En diskurs är ett regelsystem som legitimerar en del kunskaper men inte andra. Diskursen pekar ut vilka som kan eller har rätten att uttala sig med auktoritet. Diskursen är dynamisk eftersom den hela tiden förändras (Bergström & Boréus, 2005).

3.3 Historisk Överblick

För att ge en inblick i vad som format det som idag ses som internationalisering och vad som

även bidragit till att forma den bild som idag förmedlas i dagens läromedel presenteras här en historisk överblick. Avsikten med denna överblick är att visa hur läroplansformuleringar och tolkningarna av dessa följer under den för samhället aktuella dominerande diskursen.

Ett internationellt arbete har funnits i skolan sedan sekelskiftet 1900. Det var först efter andra världskrigets slut som utveckling började ta fart och bidra till den bild av internationalisering som idag finns i skolan. Sverige var på mitten av 1900-talet en välbärgad nation där det fanns en vilja att hjälpa andra krigsdrabbade länder. Internationaliseringsbegreppets fokus låg då på att organisera biståndsarbete där solidaritet var en vägledande princip. Redan då var skolan ett viktigt redskap för staten att kunna sprida information och kunskap vilket återspeglas i den läroplan som antogs 1962, Lgr 62. Där betonas att skolan skulle lägga grunden för en internationell förståelse och förmedla kunskaper kring de stora internationella frågorna (Skolverket, 1996). Under 60- och 70-talet hade den internationella debatten en framträdande roll och det var av stor vikt att skolan skulle utveckla en internationell solidaritet enligt den tidens anda. I rollen att utforma läroplans mål hade även, den statliga myndigheten SIDA en stor roll. Både lärare och journalister fick lov att åka på utlandsseminarier i SIDAS regi för att få en konkret bild av det aktuella landet. Genomslaget blev stort och texter om u-länder dök upp i olika läromedel. Det var först då som begreppet internationalisering började användas i utbildningssammanhang (Yebio, 1992).

Något som har påverkat internationaliseringens inriktning kan vara kolonialismen vilken bidragit till att vi idag har benämningen u-land. De länder som idag kallas för u-länder har nästan uteslutande varit kolonialiserade. De flesta frigjordes under 60-talet samtidigt som debatten om att en internationell solidaritet skulle synas i läroplanerna (Yebio, 1992). Många av de länderna som en gång var kolonialiserade är idag beroende av de gamla kolonialmakterna på ett eller annat sätt. På så sätt lever kolonialismen vidare i andra former som neokolonialism och postkolonialism (Loomba, 1998). Neokolonialismen är då det land som en gång kolonialiserades fortfarande är ekonomiskt och kulturellt beroende av kolonialmakten. Postkolonialismen beskriver kolonialismens kvarvarande effekter och undersöker hur bilden av västvärlden som upplyst och modernt upprättas genom att beskriva österlandet som mystiskt, föråldrat och traditionellt (Loomba, 1998).

På 80-talet var det mänskliga rättigheter och en värld i fred som betonades i dåvarande läroplanen Lgr 80 (Skolverket, 1996). Men det var först nu som läroplanstexterna kring internationellt arbete förväntades omsättas till handling i samband med den ökande invandringen och ökande antal flyktingar. Stor fokus lades på att arbeta med den interkulturella aspekten, dvs. relationen mellan invandrargrupperna och majoritetsbefolkningen. Att öka medvetenheten om den Svenska kulturen ansågs vara en viktig del i att förstå invandrargruppernas kulturer. I det internationella perspektivet låg det medmänskliga och kulturella men även den globala miljö och resursproblemen (Yebio, 1992). Samtidigt som detta arbete pågick gick Sverige mot en allt större kommersialisering för att kunna konkurrera på den internationella marknaden. Internationalisering inom utbildningen blir då viktigt för att förbereda anställda inom industrin för utlandstjänster (Yebio, 1992)

3.4 I Dag

I början av nittio-talet närmare bestämt 1992 kom SOU:1992:1994 ett betänkande till den läroplan som idag används. I Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, ligger det stora ansvaret på respektive skolas rektor att utveckla internationella kontakter. Det är också rektorns ansvar att lärare och personal känner till och följer de internationella dokument, till exempel FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna, som Sverige skrivit på och därmed måste följas. Idag utgör de mänskliga

rättigheterna och demokrati grunden för undervisningen i internationalisering (Skolverket, 2006).

Det finns ett antal organisationer och myndigheter bildade för främjandet av internationalisering. De har gemensamt att de alla bygger på FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna samt FN:s barnkonvention. Det är dessa organisationer och deras dokument som utgör grunden för det internationaliseringsarbete som idag skall finnas i skolan. Här följer en kort presentation för att ge en bild av vad de verkar för.

3.4.1 UNESCO

Internationell förståelse i undervisningen är en av UNESCO:s huvudpunkter sedan 1946. Begreppet användes även tidigare men det var först efter 1946 som det sattes upp som ett undervisningsmål. UNESCO har i sina stadgar betonat att okunnighet och fördomar kan leda till krig. Därför är det viktigt med skapa en förståelse för att förebygga konflikter. Alla UNESCO:s medlemsstater förpliktar sig att följa stadgarna och där med främja en förståelse för andras olikheter. (Yebio, 1992)

3.4.2 Europarådet

Europarådet bildades 1947 som en följd av andra världskrigets grymheter. Europarådet har idag 47 medlemsstater, det är alla Europas stater förutom Vitryssland, som tillsammans verkar för demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer (Regeringskansliet, 2010). EU:s skolpolitik syftar till att skapa en gemensam europeisk identitet hos ungdomar genom kontakter mellan skolor och länder (Skolverket, 1996).

3.4.3 SIDA

Sida har haft en betydande del i utformningen av skolans tolkning av internationaliseringsbegreppet har SIDA haft. Sida är en myndighet som styrs av Utrikesdepartementet på uppdrag av Regeringen. Myndighetens uppdrag är att verka för att nå målen med den svenska utvecklingspolitiken (SIDA, 2010.)

3.5 Globaliseringsbegreppet

Tillsammans med Internationalisering förekommer ofta begreppet Globalisering. Dessa två begrepp har mycket gemensamt men kan inte användas synonymt även om internationaliseringsbegreppet ligger till grund för mycket i globaliseringsbegreppet. Globalisering som begrepp är inte helt stabilt och vad som ligger i begreppet är omdiskuterat (Brodow, 2003). I Nationalencyklopedin förklaras globalisering som en

”förändringsprocess varigenom stater och samhällen över hela jorden knyts samman i ömsesidiga beroendeförhållanden; samlingsbenämning på utvecklingen inom politik, ekonomi och kultur” (ne.se, hämtad 2010-05-01).

Globalisering antyder att det är en fråga om förändring av de internationella relationerna som helhet, medan internationalisering snarare står för något som sker i en stat eller mellan stater. Brodow menar att rent teoretiskt så är det konstigt att säga att Sverige, Kenya eller Brasilien globaliseras däremot går det att säga att de internationaliseras. De blir mer internationella än förut.

Globalisering är i sin helhet ett begrepp värt att diskutera och en viktig del att ta upp i skolans undervisning då det är ett aktuellt men också ett komplext begrepp. I detta examensarbete ligger fokus på internationaliseringsbegreppet om än globalisering oundvikligt tas upp på en

del ställen i texten. Dock kommer det inte att behandlas eller gå närmare in på de många olika tolkningar och innebörder som globalisering bär med sig.

3.6 Internationaliseringsbegreppet

Internationalisering är ett svårdefinierat begrepp som kan tolkas på flera olika sätt. För att få en bild av vad denna uppsats syfte är finns det en vinning i att presentera några vanligt förekommande tolkningar av begreppet. Värt att beakta är att det finns skillnader i hur begreppet tolkas beroende på om det rör sig om utbildningspolitik eller om det är en samhällelig betydelse. Uppsatsen kommer att röra sig mellan de båda, dock med störst fokus på hur det tolkas i utbildningspolitiska sammanhang och hur begreppet har använts över tid. Syftet med denna presentation är inte att plocka ut begreppets rätta innebörd utan att belysa vilka olika utgångspunkter och tolkningar som finns. Definitionerna av internationaliseringsbegreppet skiftar från vida tolkningar men det finns även väldigt snäva. Det har inte framkommit någon vinst i att välja en definition utan snarare att varje definition är en del av en helhet i vilka alla är nödvändiga att ha i åtanke då begreppet används.

Nedan kommer det nu att presenteras en rad olika tolkningar av vad internationalisering kan innebära och stå för. Många av dem överensstämmer till stor del men det finns också de som menar att begreppet står för något helt annat. Tolkningarna som följer berör både utbildningspolitiska och samhällliga sammanhang där internationalisering förekommer som begrepp.

En svårighet med begreppet internationaliseringen är att det innehåller en tidsdimension och inte bara en rumsdimension (Skolverket, 2006). Innebörden i begreppet förändras med tiden och det som kännetecknade internationalisering för fem år sedan är något annat idag. I Nationalencyklopedin förklaras internationalisering som en;

”process som leder till att företeelser som tidigare varit inomnationella förflyttas till en mellan- eller överstatlig nivå. Internationalisering kan syfta på utvecklingen inom politik, ekonomi eller kultur. I svensk samhällsdebatt har termen emellertid ofta givits en politisk innebörd och då kommit att syfta på de nya förutsättningar för den offentliga politiken som följt av den europeiska integrationsprocessen och Sveriges inträde i EU”(ne.se hämtad 2010-05-01).

Kjell Goldmann beskriver, i boken ”*Politisk Internationalisering*”, internationalisering som en förändringsprocess där något, ex en nation eller en skola, blir mer internationellt än förut. Internationalisering sker enligt Goldmann på ett nationellt plan. Han belyser också den skillnad som finns mellan internationell och internationalisering. Internationell beskriver han som en egenskap som någonting kan ha mer eller mindre av (Goldmann, 2007). Han har också valt att dela upp internationalisering i tre olika dimensioner;

- Probleminternationalisering, vilket innefattar de politiska *problemen*
- Samhällsinternationalisering, vilket innefattar det *samhälle* vilket politiska beslut avser.
- Beslutsinternationalisering, vilket innefattar det sätt varpå de politiska *besluten* fattas

Goldmann menar att det är i dessa tre dimensioner som internationaliseringen kan ske det vill säga det är där det kan bli mer internationellt än förut (Goldmann, 2007).

Det finns de som inte uppskattar det sätt som internationaliseringsbegreppet används idag. Karen Risager vid Roskildes Universitet ifrågasätter användandet av begreppet med argumentationen att det finns motsättningar i det FN- baserade begreppet internationalisering som råder i undervisningssammanhang och den betydelse begreppet har i samhällsdiskursen där rötterna finns i ekonomisk och sociologisk teori (Risager, 1999). Risager föredrar användandet av globalisering vilket hon hävdar internationalisering är föregångaren till. Majoriteten av den litteratur som bearbetas till detta arbete är dock kritisk till användandet av globaliseringsbegreppet då det är alltför komplext och otydligt. Det råder en oenighet kring begreppen men då internationalisering är det begrepp som vanligen förekommer i de dokument som analyseras och tolkas i uppsatsen kommer är det detta som uppsatsen kommer att ta upp.

3.7 Internationalisering i skolan

Arbetet att införa internationalisering i skolan startade på 1960-talet syftet var att göra elever och lärare mer medvetna om hur läget i världen såg ut med dåtidens diskurs där u-landsengagemang var en viktig bit (Brodow, 2003). De flesta kolonierna blev under denna tid självständiga och kolonialmakternas utsugning av kolonierna lämnade dem fattiga utan resurser att bygga upp en hållbar nation. Vilket skapar ett samband mellan det u-landsengagemang som väcktes under denna period och koloniernas självständighet (Loomba, 1998). Nedan presenteras en rad olika tolkningar av internationaliseringsbegreppet roll i skolan.

I en rapport från skolverket av Bodil Jönsson menar hon att internationaliseringsbegreppet brukade handla om att utöka språkkunskaperna, lära sig och främmande kulturer och reflektera, om än abstrakt, kring mänskliga rättigheter och internationella likheter. Jönsson menar att det idag är viktigt att kunna urskilja det typiska Svenska för att kunna se det som finns utanför. Läraren har ett stort ansvar i elevernas resa mot nya erfarenheter. Eftersom eleverna skall kunna gå framåt från de abstrakta tankarna till att ge sig in i det nya okända behöver läraren finnas till hand som ett stöd. Jönsson menar att utan läraren som stöd så är internationalisering inte möjlig. Därför är också lärarens erfarenheter av internationalisering viktiga (Skolverket, 1996).

I skolverkets rapport *Långt borta och nära* (1996) menar de att internationalisering inte är något som skapas för att det finns elever från olika kulturer i klassen eller för att utbyten med andra länder sker. Kärnan i internationaliseringsprocessen sker i tanken och behöver omvandlas till ett synsätt för att kunna bli verklighet. ”Vägen mot internationalisering går bl a via utvecklande kommunikationer” (Skolverket, 1996).

I UKÄ:s slutbetänkande från 1974 beskrivs internationalisering som en term som;

”... rymmer frågor om internationell förståelse och solidaritet, internationellt samarbete om de globala problemen, mänskliga rättigheter och fred. Men den innefattar även hänsyn till vårt faktiska ekonomiska beroende av andra länder och därmed näringslivets uppgifter och intressen att hävda Sverige i den internationella konkurrensen” (UKÄ, 1974).

Det betonas också att det finns vissa motsättningar i denna förklaring mellan solidaritetsbegreppet och näringslivsaspekten. ”Skolan skall i sitt arbete tillgodose båda. De kräver också till stor del samma insikter och färdigheter”(UKÄ, 1974). Yebio (1992) pekar på att det idag finns många olika verksamheter som har som syfte att främja begreppet

internationalisering och att det inte alltid är helt enkelt att särskilja vilket som hör hemma i skolans värld då tolkningen av läroplanens målformuleringar är väldigt fri (Yebio, 1992). Samma dilemma finns i tolkningen av de nu aktuella läroplanerna till exempel Lpo 94. Yebio menar att internationaliseringen tar upp läget mellan olika länder i världen i ett kulturellt, politiskt, ekonomiskt och socialt avseende (Yebio, 1992).

Björn Hettne skriver i skolverkets publikation "Långt borta och nära" om internationaliseringens innebörd i skolans värld. Hettne menar att det i skolans värld står det för det internationella perspektivet i undervisningen, kontakt med andra skolor ute i världen, en ökad rörlighet bland lärare och elever, förbättrade språkkunskaper, kulturmöten samt de internationella krav som finns på undervisningen (skolverket 2006). Hettne (2006) gör även ett försök till att närmare definiera vad begreppet står för. Hettne definierar det som den policy som en institution tillämpar för att bygga upp en positiv men kritisk förståelse för omvärlden. Internationalisering står också för att utvidga och fördjupa internationella kontakter.

Ulla Brodow (2003) skriver i sin doktorsavhandling i pedagogik om internationaliseringens roll i undervisningen utifrån ett historiskt perspektiv. Brodow tar upp hur fredsrörelsen och framförallt FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna format hur vi idag tolkar internationaliseringsbegreppet i skolan. En paragraf som tydligt genomsyrar skolans styrdokument är artikel 26:

"Undervisningen skall syfta till personlighetens fulla utveckling och till att stärka respekten för människans grundläggande fri- och rättigheter. Undervisningen skall främja förståelse, tolerans och vänskap mellan nationerna, rasgrupper och religiösa grupper samt befordra Förenta nationernas verksamhet för fredens bevarande" (Artikel 26 i den allmänna FN-deklarationen).

Denna artikel förklarar mycket av det som idag tolkas vara internationalisering i undervisningen.

Heidemann menar att det finns flera olika delar i internationaliseringsbegreppet som beskriver vad det står för i skolan. Ett är solidariteten med andra länder som bygger på ett altruistiskt och idealistiskt motiv. Ett andra är att utveckla elevens internationella kompetens, då främst genom språk. Ett tredje är att samarbeta över person eller organisationsgränser (Heidemann, 1999).

I en rapport från skolverket skriven av Ann-Charlott Alstedt m.fl. beskrivs internationalisering på följande sätt:

"Internationalisering sträcker sig ut över den egna skolmiljön, lokalsamhället, Norden, Europa och världen men vänder sig också inåt i en process som handlar om personlig utveckling där skolans värdegrund ska förmedlas till eleverna (skolverket, 1999)"

Alstadt m.fl. lyfter i rapporten fram att internationalisering är en näringslivs- och arbetsmarknads inriktning som även omfattar miljö och internationella konventioner vilket i sin tur berör skolan.

Kenneth Hermele (2006) beskriver hur vi gått från en begreppsdefinition där u-landsengagemang var tonsättande till att handla om personlig utveckling, förhållningsätt, värderingar och att förbereda eleverna på att möta världen (Hermele, 2006).

Det finns en tilltro till att våra unga och kommande generationer skall göra en insats för internationaliseringen vilket återspeglas bl a i Riodeklarationen som togs fram på FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro 1992.

”Ungdomars skaparkraft, idealism och mod i världen över ska mobiliseras och skapa ett globalt kamratskap i syfte att uppnå en hållbar utveckling och säkra en bättre framtid för alla (ur Riodeklarationen, citerat i skolverket 1999:a:107)”

Björn Hettne (1996) menar att den bild av internationaliseringsbegreppet som idag förmedlas i skolan är mycket positiv och att den återger en mycket naiv bild av hur omvärlden verkligen ser ut. Istället bör internationalisering bidra med medvetenhet om problematiken i omvärlden och att fördomsfritt och förutsättningslöst vilja förstå dessa. Skolan skall också ge en beredskap för att kunna försvara de mänskliga rättigheterna och motverka politiskt förtryck (Skolverket, 1996).

Under en föreläsning om Globalpedagogik med Sven Olsson gav han sitt perspektiv på vad internationalisering är och vad det inte är. Han menade att internationalisering är ett förhållningssätt som innehåller några viktiga bitar: kulturella mönster och kulturell variation, orsaker och konsekvenser av fördomar, relationer mellan länder och regioner, fördelning av jordens resurser, förhållandet mellan människan och naturen och mänskliga rättigheter samt krig och fred (Sven Olsson, 2008-12-16).

Begreppet internationalisering har, som ganska tydligt kan ses i de dokument som ovan presenteras, i utbildningssammanhang en tydlig koppling och ursprung i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna vilka även Unescos dokument bygger på. På UNESCO:s (Förenta Nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur) generalkonferens 1974 i Paris antogs en rekommendation om utbildning som kan tolkas som en idéskrift för hur internationaliseringsarbetet i skolan kan gå till. Utbildning för internationell förståelse, samarbete och fred och undervisning om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna är de övergripande teman som tas upp.

Unesco har även tagit fram ett förslag på en definition av vad Internationalisering i utbildning skall stå för:

”the process of integrating an international, intercultural and/or global dimension into the goals, functions (teaching/learning, research, services) and delivery of higher education” (Knight, 2005)

Ulla Brodow skriver i sin avhandling om Unescos roll i skolan internationaliseringsprocess. Få av Unescos dokument finns översatta till Svenska och hon tror att detta kan vara en orsak till att de inte är så välkända i Svenska skolan. Detta påverkar såklart hur långt vi kommit i internationaliserings processen i den Svenska skolan (Brodow, 2003).

4. Metod

4.1 Val av metod

Som metod för detta examensarbete har dokumentanalyser gjorts. Detta för att ta reda på hur begreppet används, har använts och vilken innebörd som är vanligt förekommande. Dokumentanalyser möjliggör en närmare granskning av hur begreppet tolkas i olika typer av texter. Att använda andra typer av metoder för att svara på syftet och frågeställningarna som t.ex. intervjuer, enkäter eller observationer kändes inte aktuellt då syftet inte är att ta reda på enskilda personers uppfattning om begreppet eller hur det tillämpas på olika skolor. Intentionen med uppsatsen är att ta reda på hur begreppet tolkas och vad det har för innebörd och hur det tar sig till uttryck i de läromedel som används i undervisningen.

En dokumentanalys kan innefatta dokument som läroplaner, kursplaner och andra texter som berör skolan. En dokumentanalys kan omfatta analyser av hur olika begrepp och fenomen tas upp eller inte tas upp i olika dokument. En analys av detta slag kan också innebära jämförande av liknande texter inom ett ämne eller jämförande av styrdokument. Med hjälp av analysen går det att granska hur de skiljer sig åt eller om de har förändrats över tid (Stukát, 2005).

I uppsatsen analyseras läroplaner, kursplaner samt en del läromedel och urvalet har begränsats till det material som berör grundskolans senare del. Utifrån dessa texter tolkas vad som sägs om internationaliseringsarbetet i skolan och på vilket sätt det framställs.

I resultatredovisningens analys och tolkning har urvalet begränsats till att behandla de senaste och mest aktuella läroplanerna och kursplanerna för grundskolans senare del. En viss jämförelse med tidigare kurs- och läroplaner kan vara relevant för uppsatsen men då detta tas upp under teorin delen vore det en uppreppning att beskriva dessa om igen i resultatet.

Urvalet av kursplaner gjordes dels för att en begränsning var nödvändig samt för vilka uppsatsämnets innebörd verkade mest intressanta. Valet blev samhällskunskap, geografi och hem och konsumentkunskap. Den sistnämnda valdes då det är intressant att jämföra ett traditionellt praktiskt ämne med två traditionellt teoretiska.

När det gäller urvalet av datakällor som dessa finns det fyra kriterier att beakta:

- *Autenticitet.* Är materialet äkta och av ett otvetydigt ursprung?
- *Trovärdighet.* Är materialet utan felaktigheter och förvrängningar?
- *Representativitet.* Är materialet typiskt när det gäller den kategori det tillhör? Om så inte är fallet, känner man till i vilken grad det inte är typiskt?
- *Meningsfullhet.* Är materialet tydligt och begripligt? (Bryman 2002, formulerad av Scott, 1990)”

Dessa kriterier har varit utgångspunkten i valet av materialet. Jag anser att alla de källor jag hänvisar till uppfyller dessa då det till största del består av offentliga och publicerade texter vilka är skrivna på ett tydligt sätt där ett objektiva synsätt använts. I de fall texterna tar ställning för eller emot något är de av sådan karaktär att de är prövade på sådant sätt att de kan ses som trovärdiga.

Vad gäller läromedel är deras ställningstagande inte lika tydliga och utgår ifrån många officiella antaganden. De uppfyller kriterierna i viss mån men inte fullt ut varför jag valt att göra en kritisk diskursanalytisk tolkning. Att valet blev diskursanalys är för att uppmärksamma vilka diskurser som råder i undervisningssammanhang. Urvalet av läromedel gjordes utifrån de förlag som är störst på marknaden, dvs. ger ut de läromedel som är vanligast

förekommande på skolorna, och den senaste upplagan av aktuellt läromedel som fanns tillgängligt

4.2 Diskursanalys

Diskursanalysen är starkt knuten till Michael Foucault, som var en fransk filosof och idéhistoriker, som definierar diskursen som allt i praktiken som ger en viss typ av yttranden. En diskursanalys gjord enligt Foucaults mening betonar det gemensamma och sammanhållna snarare än motsättningarna i diskursen. När motsättningar ändå behandlas är det relationen mellan diskurserna som behandlas. En viktig del enligt Foucault är att ha ett långt tidsperspektiv, där diskursiva brott ses eller andra avgörande förändringar, av vad som ses som sant (Bergström & Boréus, 2005).

Diskursbegreppet är relevant i detta sammanhang eftersom det möjliggör en analys av hur socialpraktik knyts samman på ett eller annat sätt med konventioner och regler vilket i sin tur påverkar hur människor agerar i samhället. Diskurser uppstår inte av sig själv utan är resultat av olika maktrelationer i samhället.

4.3 Hermeneutik

Arbetet och bearbetning av texterna är inspirerad av och utgår ifrån ett hermeneutiskt förhållningssätt.

”Den hermeneutiska forskaren närmar sig forskningsobjektet subjektivt utifrån sin egen förförståelse. Förförståelsen, de tankar, intryck och känslor forskaren har, är en tillgång... för att tolka och förstå forskningsobjektet”

(Patel & Davidsson, 2003).

Tolkningen har en central roll i arbetet och definitionen av hermeneutiken är just tolkningslära. Hermeneutiken är ett begrepp som går att spåra långt tillbaks i litteraturen och redan 1645 återfinns begreppet i en boktitel (Ödman, 2007). Bergström och Boreus (2005) beskriver hermeneutiken som läran om läsning och tolkning.

Torsten Thurén skriver i *Vetenskapsteori för nybörjare* (2007) att förförståelsen är grundläggande inom hermeneutiken. Människan uppfattar inte bara världen genom dess sinnen utan sinnesuttrycken är präglade av dess tolkningar (Thurén, 2007). Även hermeneutikern Hans-Georg Gadamer hävdar att varje läsare och mottagare närmar sig en text med en förförståelse. Utan förförståelsen skulle tolkningen vara omöjlig (Bergström & Boreus, 2005). Mitt intresse för det aktuella ämnet gör att jag har en god förförståelse inom detta område som uppsatsen berör men det är också ett för mig laddat ämne vilket gör att jag har många personliga tankar och idéer om hur det borde vara. Förförståelsen tolkar inte människan utförligt då det ofta är återkommande och bekanta saker hon ställs inför till exempel använda en sax eller öppna en dörr. Det finns emellertid en del företeelser som inte är lika bekanta, och där det inte finns en förförståelse och där en mer noggrann tolkning är nödvändig för att förstå vad som händer (Ödman, 2007).

Bergström och Boreus beskriver i *Textens mening och makt* (2005) fyra olika tolkningsstrategier: den första relaterar texten till uttolkaren, den andra relaterar texten till avsändaren, den tredje relaterar till mottagaren och den fjärde som relaterar till texten. Utifrån dessa fokuseras det i denna uppsats på uttolkaren då den egna förförståelse ligger till grund och är avgörande då texterna tolkas. I enlighet med Gadamer bygger tolkningen i denna uppsats på att det inte är möjligt att vara helt objektiv vid tolkning av texter. En aspekt när delar i en text tolkas är att den tolkas utifrån texten som helhet och helheten utifrån delarna.

Innebörden i en speciell term eller begrepp kan behöva tolkas utifrån ett större sammanhang och när termens eller begreppets innebörd blivit klart kan hela texten få en ny innebörd. Detta stämmer överens med de erfarenheter som gjorts under detta arbetes gång att reda ut internationaliseringsbegreppet. Det viktigaste att vara medveten om vid texttolkning är att en text aldrig möts tomhänt (Bergström & Boreus, 2005).

5. Resultatredovisning och Analyser

Resultaten i detta examensarbete syftar till lyfta fram internationaliseringens innebörd och ge läsaren ett perspektiv på vad det kan vara. Läromedlen kommer att presenteras tillsammans med en diskursanalys för att ge en bild av vad de implicit och explicit förmedlar. Utifrån det får läsaren göra sina egna tolkningar och dra egna slutsatser. Vilket är omöjligt att inte göra enligt den hermeneutiska tolkningsstrategin.

Dokumentanalysen är gjord på de utvalda styrdokument, läroplanen (Lpo 94) och kursplaner, för skolan där utvalda citat presenteras och tolkas.

Dokumentanalysen är gjord enligt följande steg:

- Analys av valda texter där för examensarbetet aktuella citat och resonemang plockades ut. Alla citat mm som plockats ut berör på ett eller annat sätt begreppet internationalisering.
- Resultatet delades upp och presenterar varje kursplan och läroplan för sig.
- Varje text presenteras av citat eller resonemang samt kortare redogörelser.
- Efter varje resonemang eller citat presenteras tolkningen av dessa.
- Resultat redovisningen avslutas med analys av alla delar tillsammans samt en analys av vad lärare kan göra utifrån dessa.

Dokument som kommer behandlas i resultatet är:

- Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94.
- Kursplaner för samhällskunskap, Geografi och hem och konsumentkunskap (Skolverket, 2000)

En diskursanalys kommer att presenteras av Läromedel för grundskolans senare del:

- *Geografi* (Kinlund & Bergman, 2003). Natur & Kultur
- *Geografi* (Anderson, 2006). Gleerups
- *Samhälle 1-3* (Lagheim m.fl., 2009). Natur & Kultur
- *Samhällskunskap* (Nilsson m.fl., 2005). Gleerups
- *Hem och konsumentkunskap* (Hedelin m.fl., 2007). Interskol

Anledningen till att dessa behandlas med en diskursanalys istället för att en dokumentanalys är att de är av en annan karaktär än läroplans och kursplans texter vilka är politiska dokument. Läromedlen skall återspegla de kursplans mål som finns uppsatta men är skrivna av enskilda personer och ger uttryck för deras tolkning. Det är därför den enskilde författarens tolkning och förförståelse som syns och inte den egentliga verkligheten.

5.1 Vad är Internationalisering?

Att definiera internationaliseringsbegreppet är inte bara svårt utan innebär en låsning av begreppet. Precis som tidigare presenterats under begreppsdefinitionen av internationalisering så förändras ett begrepp över tid och innebörden av internationalisering är inte längre den samma som för tio år sedan. Björn Hettne (1996) menar att internationaliseringsbegreppet står för många skilda saker, att ha ett internationellt perspektiv på undervisningen, kontakt med skolor i andra delar av världen, ökad rörlighet, ökade språkkunskaper, större beredskap för

kulturmöten och högre krav på att internationalisera utbildningar. Men Hettne menar också att detta har lett till en ökad främlingsfientlighet och en allt större isolering. För att skapa ett gott internationaliseringsarbete bör det vila på en stor medvetenhet om problematiken i världen, en vilja att förstå dessa och en beredskap att engagera sig när det gäller (Hettne, 1996).

När internationaliseringsbegreppet togs in som en del i undervisningen var det stort fokus på u-landsengagemang och att känna solidaritet med utsatta människor (Yebio, 1992). Mycket av detta synsätt lever idag kvar i styrdokument och läromedel.

Den teorigenomgång och begreppsdiskussion som gjorts för denna uppsats visar att begreppet förändras över tid och rum och kan ha olika betydelser i olika sammanhang. För att presentera och svara på uppsatsens syfte att ta reda på hur internationalisering tar sig uttryck i dokument som läroplaner, kursplaner men även i läromedlen kommer här presentation av vad dessa olika dokument säger om internationalisering samt hur det presenteras i läromedlen.

5.2 Internationalisering i Styrdokument

5.2.1 Internationalisering i Läroplanen Lpo 94

Läroplanen är ett politiskt dokument och är därför till stor del ett oerhört kompromissat dokument där olika politiska ställningstagande finns representerade och den kan därför tolkas på många olika sätt (Falkevall, 2010). I Lpo 94 omnämns internationalisering på ett flertal ställen och det presenteras även citat som passar in under de olika kriterier som internationalisering kan vara. Ett antal citat kommer att presenteras tillsammans med en tolkning av dessa.

Under skolans *värdegrund* och *uppgifter* betonas det hur vi rör oss mot ett allt mer internationaliserat samhälle.

”det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald” (Skolverket 1994, s.3)

Här bekräftas det som Kjell Goldmann skriver om i *politisk internationalisering*, att det är en nation som internationaliseras och inte länder emellan. Sverige är på väg att bli mer internationaliserade än vi är nu. Skolan är den plats där detta arbete bör ha sin grund.

Skolans uppgifter skall inte enbart genomföras inom ramen för skoldagen utan förutsätter ett samarbete med elevernas vårdnadshavare.

”I samarbete med hemmen skall skolan främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedborgare” (Skolverket 1994 s.5)

För att eleverna skall kunna vidga sin verklighet är internationaliseringen ett verktyg för att skapa solidaritet och förståelse för den kulturella mångfalden.

”ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden” (Skolverket 1994 s.6)

Här ges även en viss förklaring till vad som ligger i begreppet internationalisering som används i flera olika syften i läroplanen. Solidaritet och ansvarskännande är begrepp som

lever kvar sedan 60-talets läroplaner där u-landsengagemang var en viktig del.

I skolans *mål att sträva mot* anges den kvalitetsutveckling som skolan bör uppfylla. Här lyfts bland annat empati och solidaritet fram.

”skolan skall sträva efter att varje elev... kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen och visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv” (Skolverket1994, s.8)

Mycket av det som står skrivet i Lpo 94 är lämnat fritt för tolkning under *mål att uppnå i grundskolan* är däremot direktiven mer bestämda och det läggs ett ansvar på att skolan ser till att varje elev uppnått dessa mål.

”Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola...

- har utvecklat förståelse för andra kulturer
- har kunskaper om länders och världsdelaers ömsesidiga beroende av varandra” (Skolverket1994, s.10)

Här ställs direkta krav på vad eleverna skall få med sig när de lämnar grundskolan. Detta ställer krav på skolan att prioritera detta. Ansvaret för detta ligger på skolans rektor som har det yttersta ansvaret för att verksamheten når upp till de nationella målen. Rektorn ansvarar även för att skolan tar fram en lokal arbetsplan som beskriver hur dessa mål skall kunna uppnås. Det finns i Lpo 94 ett särskilt avsnitt för det som rektorn har ett särskilt ansvar för.

”Rektorn har... ett särskilt ansvar för att: skolans internationella kontakter utvecklas”(Skolverket1994, s.17).

Som tydligt kan ses så finns internationalisering och det internationella med som ett återkommande tema i hela Lpo 94. Det finns helt klart en vilja hos Sveriges politiker att skolan skall internationaliseras. Att ha ett internationellt perspektiv på undervisningen kan enligt denna tolkning av Lpo 94 jämföras med Björn Hettnes (1996) beskrivning av begreppets innebörd, där kontakten mellan skolor i världen, en ökad rörlighet bland elever och lärare, ökade språkkunskaper, en beredskap för kulturmöten och ett högre krav på att internationalisera utbildningar, stämmer väl överens med det som framkommit.

5.3 Internationalisering i Kursplaner

5.3.1 Internationalisering i Kursplanen för Samhällskunskap:

Samhällskunskap ingår i de samhällsorienterande ämnena, SO, tillsammans med geografi, religion och historia. Dessa knyter an till varandra och har mycket gemensamt. Det finns även en kursplan som behandlar samtliga SO ämnena. I denna uppsats har det dock gjorts en avgränsning till Samhällskunskap och Geografi.

”Utbildningen i samhällskunskap skall ge grundläggande kunskaper om olika samhällen, förmedla demokratiska värden och stimulera till delaktighet i den demokratiska processen” (Skolverket, 2000).

Här lyfts det fram och betonas vikten av känna till hur olika samhällen fungerar och ser ut. Eleverna skall inte bara känna till det utan skall också uppmuntras till att aktivt delta i samhällets demokratiska processer. Ämnet syftar även till att lära sig mer om det Svenska samhället och det ömsesidiga beroende som finns mellan Sverige och andra länder.

”Ämnet syftar till att utveckla sådana kunskaper att eleverna skall kunna ta

ställning i frågor som uppkommer i ett samhälle präglad av ömsesidigt beroende och kulturell mångfald”(Skolverket, 2000).

Här belyses det hur viktigt insikten är om att vi alla befinner oss i en beroendeställning gentemot varandra. Det innebär också att kunna ta ställning i frågor som rör sådant som vi inte är överens om och kan leda till konflikter.

”Att analysera, dra slutsatser och göra egna ställningstaganden av information utgör en grund för att kritiskt granska samhället”(Skolverket, 2000).

Utifrån denna punkt betonas vikten av att vara kritisk mot den information som finns i samhället.

”– utvecklar kunskaper om förhållanden i andra länder och därmed förmågan att reflektera över internationella relationer och internationellt samarbete,”(Skolverket, 2000)

Detta citat från kursplanen är den punkt som tydligast speglar den mest genomgripande bild av vad internationalisering är. Här kommer även reflektionen med vilket är en viktig del i att just kunna förstå och sätta sig in i andra människors levnadsvillkor.

”– tillgodogör sig kunskaper för att kunna agera i lokala och globala frågor som är viktiga för ett hållbart samhälle,”(Skolverket, 2000).

Eleverna skall tillgodogöra sig kunskaper vilket innebär att läraren är den som måste fungera som den länk mellan det som eleven skall tillgodogöra sig och eleven. Här finns ett indirekt krav på vad läraren skall ansvara för. Läraren ansvarar för att alla elever har möjligheten att uppfylla de krav som ställs men det är också ett ansvar på läraren att denne tar fram bra och väsentligt material.

I nästa citat tas globalisering upp och även en förklaring till vad det kan innebära. Här syns också hur sammanflätade begreppen internationalisering och globalisering är med varandra.

”Globaliseringen innebär en sammanflätning av såväl ekonomier som kulturer och därmed ett ökat beroende mellan länder. Ämnet tar upp flera av de ödesfrågor som berör såväl den enskilde individen som hela det internationella samhället" (Skolverket, 2000).

”På så sätt belyses hur internationell förståelse och samverkan kan bidra till att lösa världsomspännande problem. Ämnets breda och mångfasetterade karaktär gör det möjligt att analysera och belysa de globala utvecklingsfrågorna ur ett helhetsperspektiv och ämnet kan därmed skapa ett naturligt utrymme för värdediskussioner" (Skolverket, 2000).

Att diskutera, värdera och analysera är viktiga redskap för samhällskunskapen, vilket lyfts fram här. I hela kursplanen för samhällskunskap finns bitar som passar in under de olika kriterierna för internationalisering. I kursplanen finns det tydligt utrymme för att diskutera och arbeta med frågor kring både globalisering och internationalisering.

5.3.2 Internationalisering i Kursplanen för Hem- och Konsumentkunskap

I hem och konsumentkunskap är det ”learning by doing”, kunskap i handling, som är de viktiga huvudingredienserna. Internationalisering kan på ett mycket naturligt sätt bli en del i undervisningen och eleverna får möjlighet att pröva sig fram.

”I det dagliga livet kommer värderingar till uttryck på olika sätt och konflikter kan uppstå mellan tanke, ord och handling. Genom att praktisera

verksamheterna i hushållet, utvecklas medvetenhet om de egna värderingarna och förmåga att göra etiska ställningstagande.”(Skolverket, 2000).

I hem och konsumentkunskap prövas mycket av det som andra ämnen bearbetar på ett mer teoretiskt plan. Fokus ligger på vardagen och det som eleverna möter där. I ett praktiskt ämne är det viktigt att eleverna är väl förberedda samt kan ta mycket eget ansvar. Läraren finns hela tiden med som stöd men det viktiga är att eleverna får pröva och själva agera.

”Syftet är att utifrån kunskaper om samspelet mellan hushåll, samhälle och natur kunna möta förändringar, ta ansvar och agera.”(Skolverket, 2000)

I ett samhälle i ständig förändring behöver eleverna förberedas. Att se tillgången i mångfalden är ett av syftena i hem och konsumentkunskap.

”Syftet är att ge beredskap för att leva och agera tillsammans i ett samhälle med mångfald.” (skolverket, 2000)

Att göra eleverna medvetna om hur vi alla påverkar varandra är viktigt för att kunna göra kopplingar mellan handling och konsekvens. Att deras personliga livsstil ger konsekvenser är något som är viktigt att klargöra. Genom en ökad kunskap om hur individens handlingar påverkar kan dess attityd och förhållningssätt på sikt förändras.

”utvecklar förståelse och ett bestående intresse för hur handlingar i hushållet samspelar med hälsa, ekonomi och miljö såväl lokalt som globalt”
(Skolverket, 2000)

I kursplanen framhålls vikten av det globala och kritiska perspektivet. Att hushålla med våra resurser avser inte bara att vara ekonomisk och att sopsortera. Eleverna skall förstå olika samband, reflektera och utveckla en helhetssyn genom att kunna koppla samman det lokala med det globala.

”Med resurshushållning avses hushållning med såväl mänskliga som ekonomiska och andra materiella resurser och naturresurser, både lokalt och globalt.”(Skolverket, 2000)

I kursplanens mål för hem och konsumentkunskap avspeglas läroplanens intentioner tydligt (Grönqvist & Hjälmeskog, 1998). Att ha ett historiskt perspektiv på undervisningen är viktigt för att kunna ta reda på vad som format det samhälle vi lever i idag. Samhället får en allt större mångfald och relationerna mellan människor blir allt viktigare för ett hållbart samhälle.

”... tar upp samhällets förändring mot pluralism och mångfald. Historiska, internationella och kulturella jämförelser ger insikter om traditioner, förändring och variationer... och relationer mellan människor.”(Skolverket, 2000)

Överlag så behandlar Hem- och Konsumentkunskap liknande delar som kan ses även i samhällskunskapen. Skillnaden är främst i att eleverna skall få möjlighet att pröva sina erfarenheter praktiskt på olika sätt. Hem- och konsumentkunskapen har en unik potential för att bidra till att läroplanens mål nås.

5.3.3 Internationalisering i Kursplanen för Geografi

Geografi är det ämne som har ett uttalat tydligt fokus på internationalisering. Det är tydligt utskrivet vad som skall tas upp men inte hur det skall tas upp i likhet med de andra kursplanerna. I Geografiämnet finns många intressanta infallsvinklar och det syftar för att ge en ökad förståelse till hur omvärlden formats till det den är idag.

”utbildningen i geografi syftar till att utveckla kunskap, förståelse och handlingsberedskap i frågor som rör människan och hennes omgivning” (Skolverket, 2000).

Ämnet syftar till att ge eleverna en förståelse för hur världen formats och hur människan är beroende av global ömsesidighet. Eleverna skall även lära sig att förstå och respektera olika värderingar och sätt att leva.

”Geografiämnet syftar även till att utveckla kunskaper om såväl olika regioners naturbetingande, sociala och ekonomisk särart som människors skilda levnadsvillkor och deras ömsesidiga beroende lokalt, regionalt och globalt. Ämnet bidrar därigenom till en ökad förståelse av och respekt för kulturer, värderingar och sätt att leva” (Skolverket, 2000)

I varje kursplan finns strävansmål. Dessa mål måste inte eleverna uppfylla men det är hela tiden dit skolan skall sträva. Strävansmålen är viktiga komponenter i undervisningen.

”Skolan skall i sin undervisning i geografi sträva efter att eleven ökar sin förståelse för människans levnadsvillkor genom vidgade kunskaper om natur och samhälle och om sambanden däremellan i olika delar av världen, vidgar sina kunskaper om människans olika ekonomiska, tekniska politiska, social och kulturella aktiviteter och hur de länkar samman platser och regioner samt reflekterar över följderna av sådana samband” (Skolverket, 2000)

Som tidigare presenterats så kan internationalisering handla om att en nation blir mer internationell. Detta sker genom utveckling och ökade kunskaper om hur världen formats till det som den idag är.

”Successivt utvecklas och kompletteras på så sätt kunskaper om så väl det egna landet som världen och jorden som helhet och om skillnader och likheter mellan olika delar. Detta är en nödvändig grund för en förståelse av människors skilda levnadsvillkor och hur olika kulturer har utvecklas” (Skolverket, 2000).

Ämnet syftar till att ge ökad förståelse för människors olika sätt att möta världen. Hur vi möter världen beror på våra levnadsvillkor och kulturer.

”Grundläggande för geografiämnet är att arbeta med en helhetssyn på omvärlden där centrala begrepp och fakta vävs in i ett större sammanhang” (Skolverket, 2000).

Detta citat representerar på ett bra sätt geografiämnets syfte; där en helhetssyn är det viktiga för att kunna återge en så korrekt omvärldsbild som möjligt. Sammanfattningsvis så är Geografiämnet så mycket mer än kartor och huvudstäder. Det finns ett mycket större syfte vilket har en viktig roll i skolans internationaliserings process och elevernas ökade förståelse för omvärlden.

5.4 Internationalisering i Läromedel

Läroplanen är ett juridiskt bindande dokument som varje lärare skall följa. Kursplanerna är i sin tur en förlängning av dessa där läroplansmålen plockats ner och preciserats. För att kunna uppnå dessa mål har de allra flesta lärare olika läromedel till sin hjälp. I denna del behandlas vad som står i de läromedel som idag används på skolorna. För att kunna förmedla en rättvis

bild av internationalisering och kunna anta ett internationellt perspektiv är det viktigt med litteratur som tar upp detta på ett relevant och riktigt sätt. Enligt läroplanen (Lpo 94) så är ett internationellt perspektiv viktigt för att kunna skapa en internationell solidaritet samt att förbereda eleverna för ett samhälle där kultur och nationsgränser inte sätter stopp för täta kontakter (Skolverket, 1994). Enligt Mai Palmberg som undersökt hur de svenska högstadieskolornas läroböcker framställer bilden av Afrika och menar att de ger uttryck för en väldigt hegemonisk bild av Afrika. Palmberg menar att "Skolböckerna är kanske de enda texter där man kan studera hur eliten i samhället vid en given tidpunkt vill att samhällsmedlemmarna ska tänka om Afrika..." (Palmberg, 2007 s.23). I denna del av uppsatsen presenteras det som i Läromedlen resresenterar den syn på internationalisering som finns i läroplanen Lpo 94.

5.4.1 Geografi

För att kunna framföra vad som står skrivet i läromedlen i Geografi har två olika läromedel valts ut. Den första *Gleerups Geografi* (Andersson, 2006) är en mindre omfattande bok. Den andra *Geografi* (Kinlund & Bergman, 2003) är en mer omfattande bok.

I kursplanen för geografi står det;

”Ämnets beskrivande aspekt innebär att eleven successivt lär känna sin värld och blir förtrogen med likheter och skillnader vad avser levnadsvillkor och miljö i olika områdena. Den analyserande aspekten innebär att förklara och förstå förhållanden och förändring” (Skolverket, 2000)

I Geografi (Kinlund & Bergman, 2003) görs en förklaring hur Afrika har kommit att bli till så stora delar fattigt. Kinlund och Bergman tar upp kolonialismen som en viktig bidragande faktor till detta. Många av de länder som en gång varit kolonier är idag fattigt. Afrika har som kontinent utarmats av koloniserarna och många görs det indirekt än idag. De menar dock att hela skulden inte går att lägga på kolonialismen utan att dagens makthavare har ett stort ansvar för att stora delar av Afrika idag är fattigt (Kinlund & Bergman, 2003). Bilden av Afrika som en fattig världsdel förklaras här till viss del genom att kolonialismen har lämnat stora sår. De tar också upp att dagens makthavare har ansvar, men inte på vilket sätt. För att ge en mer nyanserad bild av formandet av dagens Afrika hade det behövts en ytterligare beskrivning av vad som faktiskt bidragit till att det idag ser ut som det gör, exempelvis det postkoloniala som är en stor bidragande faktor.

I Geografiboken kompakt (Andersson, 2006) förklaras fattigdomen i Afrika av oeffektiva jordbruk, avsaknaden av industrier, snabb befolkningstillväxt och en låg urbanisering. Framförallt krig och inbördeskrig beskrivs som de två viktigaste faktorerna till Afrikas fattigdom. Vad bakgrunden till detta är nämns inte. Bilden av vad fattigdom orsakas av skiljer sig mycket mellan dessa två böcker. Det är delvis två helt olika bilder av fattigdomens Afrika som förmedlas trots att dessa båda böcker lyder under samma läroplan och kursplan.

Även om det kan verka skrämmande att två så olika bilder målas upp så menar Mai Palmberg att medvetenheten om det egentliga Afrika ökar och att både inom universiteten och utanför blir medvetenheten större om att tankar och idéer om Afrika inte bara är tidigare generationers kvarlämningar utan att de är produkter av historiskt bestämda intressen. Dessa tankar och idéer lever kvar även efter kopplingen till intresset försvunnit (Palmberg, 2007). Detta kan tolkas att vi fortsätter förmedla en bild som vi inte längre vet vad den står för. Utifrån en diskursanalytisk syn på vilken bild som förmedlas så återger språket, i det här fallet texten i en lärobok, inte verkligheten på ett direkt eller enkelt sätt utan är snarare det som formar verkligheten (Bergström & Boreus, 2000). Om exempelvis Afrika presenteras på ett visst sätt i Geografiböckerna så kommer den bilden bara att representera just en bild. Om bara en bild

ges är det svårt att förmedla den mångsidiga verkligheten som faktiskt finns överallt på vår jord. Men denna bild formar den verklighet som förmedlas till eleverna. Det leder i sin tur till att kunskapsluckor uppstår som det är upp till varje lärare att fylla.

5.4.2 Samhällskunskap

I Samhällskunskapens läromedel, som inte behandlar enskilda länder, kontinenter eller regioner på det sätt som Geografin gör, här ligger fokus på att se vilka begreppsdefinitioner av internationalisering och hur det framställs i relation till det problemområde som finns i Geografiböckerna, dvs. att det finns delar i läromedlen som lämnar kunskapsluckor.

Två läromedel inom Samhällskunskap har valts ut för att titta på vad som definierar Internationaliseringen i samhällskunskapen. Den första är *Impuls Samhälle* (Lagheim m.fl., 2009) som är en omfattande bok för hela grundskolans senare del. Den andra är Glerups *Samhällskunskap* (Nilsson mfl, 2005) som även den riktar sig mot grundskolans senare del men är inte alls lika omfattande.

I *Impuls Samhälle* under rubriken hela världen- vårt samhälle tas det upp hur alla i världen är ömsesidigt beroende av varandra och att det beror på globaliseringen. Detta stämmer till stor del överens med de läro- och kursplans mål som finns.

I Glerups samhällskunskap (2005) beskrivs skillnaden mellan det rika nord och det fattiga syd och hur klyftan mellan ständigt växer. Nilsson m.fl. beskriver det som att de fattiga länderna i syd ser nords lyx och överflöd och att det inte finns några förhoppningar om att syd skall kunna nå upp till samma levnadsvillkor. Hur blev det såhär? avslutas stycket. Här förmedlas en väldigt entydig bild där alla dörrar stängs för att kunna se en ljusning i Syd. Och hur blev det såhär? Den frågan skulle vart värd att svara på i boken eller i alla fall försökt ge en förklaring.

Enligt Glerups samhällskunskap så har idag alla kolonier blivit självständiga stater och att de flesta av de forna kolonierna idag är så fattiga att de är u-länder. Att påstå att alla länder idag är självständiga stater ger inte bara en skev verklighetsbild utan är också direkt felaktig. Det finns idag en rad olika stater som fortfarande är kolonialiserade på ett eller annat sätt och många före detta kolonier är beroende av det före detta moderlandet.

I Glerups Samhällskunskap (2005) framhävs vikten av att ett demokratiskt samhälle lyfts fram som ett viktigt redskap för att fattigdomen i u-länderna skall kunna vända. I en senare del förklaras fattigdomen som en konsekvens av kolonialismen där råvaror och vinster av produktion fördes till kolonialmakterna. Många av de kolonialiserade länderna är fortfarande beroende av att leverera råvaror till sina forna moderländer. Något som saknas i denna del är hur detta fortfarande påverkar de länder som en gång varit kolonialiserade. Många av de länder som en gång var kolonier kan i dag ses som postkoloniala, dvs. att de är formellt självständiga. Något som också är vanligt neokolonialism då det land som en gång kolonialiserades fortfarande är ekonomiskt och kulturellt beroende av kolonialmakten (Loomba, 1998). Palmberg har i sina undersökningar funnit att skolböcker på slutet av 1800-talet la skulden på Afrikas fattigdom på Afrikanerna som på den tiden inte ansågs vara smarta nog att förstå hur marken skulle odlas. Efter detta har skulden kommit att läggas främst på Européerna och deras framfart men i den senaste litteraturen som Palmberg undersökt så läggs återigen skulden på de Afrikanska länderna och dess makthavare som tillåter korruption och genom orättvis behandling försätter ländernas befolkning i fattigdom (Palmberg, 2000).

5.4.3 Hem och Konsumentkunskap

Kursplanen för hem och konsumentkunskaps ämnet tar upp mycket kring att eleverna skall

förstå de globala sambanden, den kulturella mångfalden och relationer mellan människor. I undervisningen i Hem- och konsumentkunskap används nästan uteslutande en bok med titeln just *Hem- och konsumentkunskap*. Denna bok behandlar internationaliserings begreppet mycket lite. På Interskols hemsida, vilka är ansvariga för utgivningen av boken, står det följande att läsa om bokens utformning:

"Grundboken utgör tillsammans med lärarhandledningen ett aktuellt och modernt läromedel som tillgodoser kursplanens mål för ämnet. Här finns tips och idéer för ämnets arbete med helhetsperspektiv, jämställdhet, kulturell träning och social gemenskap med mera. " (Interskol.se hämtad 2010-05-15)

Det står tydligt uttryckt att den följer kursplanens mål men det saknas många viktiga delar. De delar som nämner internationalisering i någon form är väldigt fördomsfulla och ger en skev bild av verkligheten.

I inledningen till boken står det att ämnet syftar till att ge eleverna handlingsberedskap i det dagliga livet från hushållsnivå till global nivå (Hedelin m.fl., 2007). Boken ger en utmärkt beredskap i hur ett hem skall skötas och grundläggande färdigheter i matlagning. Det perspektiv som representerar kursplanen syns väldigt vagt och det är på sammanlagt fem sidor något som kan liknas vid internationalisering återfinns.

Det första läsaren stöter på, i hem och konsumentkunskapsboken, som rör ett internationellt perspektiv är under kapitlet om näringsläran. Där omnämns bristsjukdomar som är vanliga i u-länder tillsammans med en bild av Afrikanska barn med uppsvällda bukar. Detta ger en bild av att det är så det förhåller sig i Afrika. Att det bara är vissa delar av Afrika där det är svårt tas inte upp.

"Syftet är att ge beredskap för att leva och agera tillsammans i ett samhälle med mångfald." (Skolverket, 2000).

Det som kan komma passa in på detta i boken är ett avsnitt om "invandrarnas" mattraditioner . I detta avsnitt beskrivs invandrarnas mat som ett bot mot hemlängtan och att den är exotisk.

Något som är viktigt att ta upp i undervisningen om resurshushållning är vatten. Vatten är en bristvara på många håll på jorden. Afrika tillsammans med Australien toppar listan över där vattenbristen är störst. I boken skriver de om fördelningen mellan söt och saltvatten men också om vattenbristen. Det står att i många afrikanska byar får människor klara sig på mindre än 5 liter vatten om dagen. Att skaffa vatten är där ofta ett dagsverke. "Som du förstår har dessa människor svårt att hålla en god mathygien och personlig hygien" (Hedelin m.fl., 2007, s 95). Texten är oerhört normerande och cementerar gamla bilder av Afrika. Mai Palmberg har funnit att den allmänna Afrikabilden är elände, men det är inte det som gör den fördomsfull. Det är i föreställningarna om det som orsakat problemen som fördomarna finns (Palmberg, 2007). "Om Afrika ses som "outvecklat" och "inkapabelt", men först då, blir eländesbilden destruktiv" (Palmberg, 2007, s 22).

Eländes bilden som Palmberg talar om dyker upp på ytterligare ett ställe i boken under energiförbrukning. Där står de att i många länder i exempelvis Afrika är gaslampa och vedspis lyx. Maten lagas istället på en öppen eld i en primitiv eldstad. Här cementeras ytterligare bilden av hur det ser ut i Afrika istället för att ge en nyanserad bild. Det finns mycket elände i Afrika men också mycket gott.

I boken finns rubriken det internationella perspektivet. Där står det att vi i den industrialiserade världen har det globalt sett en mycket hög boende standard i jämförelse med de slumområden som finns runt om i världen. Detta representerar en del av den bit som kan

vara viktig att belysa i undervisningen hur läget i världen ser ut. Men om författarna tror att det täckt det internationella perspektivet så är de långt från verkligheten.

Hem och konsumentkunskapsboken är en bra grundläggande bok i mat, näring och hälsa. Men det är en lång bit kvar innan det som tas upp i den kan beskrivas som internationalisering.

Sammanfattningsvis kan slutsatsen dras att det är en hel del som faktiskt tas upp i läromedlen men att mycket av det som tas upp ger en skev eller entydig bild av hur det förhåller sig i verkligheten. I samband med att skolorna blev kommunala 1991 beslutade riksdagen att läromedel inte längre behövde granskas för att se om de är objektiva. Det är idag upp till varje förlag att se till att läroplan och kursplan följs. Resultatet visar på att denna egenkontroll av objektiviteten inte uppfylls samt att läromedlen på många punkter inte uppfyller de krav som finns i läroplaner och kursplaner.

6. Slutdiskussion

Syftet med denna uppsats var att belysa begreppet internationalisering med utgångspunkt i de globala orättvisor som jag uppmärksammat under mina resor till bland annat Kenya.

Uppstarten av uppsatsen präglades mycket av min förförståelse om vad begreppet står för och vad det borde stå för. Genomgången av litteraturen och styrdokument har delvis bekräftat denna bild bekräftad men till största del motbevisat den. Det som jag trodde att internationalisering innebar var bara en liten del av vad det verkligen är. I

internationaliseringsbegreppet ligger mycket inbäddat som färgats av det som vårt samhälle gått igenom. Allt eftersom vi utvecklas och får nya erfarenheter förändras begreppet och får en ny innebörd. Eftersom begreppet förändras innebär det inte att de gamla betydelserna försvinner. De finns kvar och påminner om vad som varit aktuellt och vilka värderingar som tidigare dominerat vårt samhälle.

Jag valde till att göra dokumentanalys av texter som kändes aktuella för mig men har även under arbetet med teoridelen gått igenom en hel del äldre dokument. Det är intressant att se hur begreppet ändrat skepnad från U-landsengagemang under koloniernas frigörelse till att handla om att ta in det internationella i vår vardag. Det fanns en viss svårighet att läsa dokument som förhåller sig på ett helt annat sätt än vad jag är van vid. Att inte skriva om eller ändra begrepp som då var helt acceptabla men som idag känns okorrekta och nedvärderande. Att göra en dokumentanalys av det valda materialet har visat sig vara en bra men komplex metod. Det har varit en bra metod för att se hur begreppet lyfts fram i olika dokument.

För att tydliggöra hur begreppet är starkt sammankopplat med det som sker runt omkring oss i samhället och av det som skett tidigare tillbaks i tiden valde jag att lyfta fram diskursanalysen. Den möjliggör att göra en analys av hur det som sker i den socialapraktiken hänger samman med det som står skrivet i konventioner och återfinns i olika regelverk. Jag tycker att det blev tydligt hur mycket vi påverkas av historiska händelser då starka kopplingar till kolonialismen och postkolonialismen återfinns i läromedlen.

I resultatet framkommer det tydligt att internationalisering som begrepp finns med i samtliga dokument som uppsatsen behandlat. I läroplanen, Lpo 94 finns den tydligt uttalad för att specificeras i kursplanerna vilka sedan tolkas i läromedlen. Att tolka innebär att ge sin syn på hur något avses vilket innebär att läromedlen speglar vad författaren har för förförståelse om det aktuella området. Mai Palmberg (2000) menar att mycket av läromedlen bara fräschas upp emellanåt och att det därför lever kvar många gamla värderingar och fördomar.

I kursplanen för samhällskunskap lyfts vikten av att kritiskt kunna granska den information som flödar i samhället (Skolverket, 2000). Efter att ha studerat de olika läromedel i skolans SO ämnen upptäckte jag att de gav väldigt lite utrymme för detta. Jag fann också böckerna väldigt ställningstagande. De förespråkar ett visst synsätt och för elever i grundskolan så är och borde läromedel vara en högst trovärdig källa. Läromedlen borde presentera en så trovärdig bild som möjligt. Jag fann dock att de lämnade mycket kvar att önska och att ett mer kritiskt perspektiv borde finnas. Enligt Bergström & Boreus (2000) så återger inte språket verkligheten på ett direkt eller enkelt sätt utan är snarare det som formar verkligheten. Det som skrivs i till exempel läromedel blir den verklighet som presenteras, oavsett om den verkligen stämmer eller inte. I hem och konsumentkunskaps boken var det oroväckande lite fokus på internationalisering om en jämförelse görs med vad som anges i kursplanen. Det lilla som skrevs gav en bild av hur eländigt det är i de fattiga delarna av världen. Intentionen med läromedel är kanske inte så att de skall följas från pärm till pärm och så har man avklarat kursen men jag tycker ändå att det borde finnas krav på att det som skrivs i läromedlen är korrekt och förmedlar en nyanserad bild.

En del i arbetet med att nysta i internationaliseringsbegreppet var att försöka reda ut och förstå vad läraren förväntas göra med begreppet. Begreppet har mycket utrymme i de texter jag tolkat och analyserat men de säger lite om hur det skall användas. Jag anser att det innebär både vinst och förlust i att läroplanen och kursplanen är såpass fri för tolkning. Fördelarna med att begreppet lämnas förhållandevis fritt för tolkning är att läraren själv kan formulera och bygga upp sin undervisning på det sätt som passar för en själv och för eleverna. Det kan också vara en nackdel om begreppet kan tolkas på väldigt olika sätt och att det blir mycket som inte får det utrymme det förtjänar eller kräver. För mig som har ett stort intresse för internationalisering är det självklart att det skall ha mycket utrymme men för andra är det inte en lika viktig bit. Därför tycker jag det är viktigt att ha en bra och tydlig skolledning som kan handleda lärarna så att det blir en jämn fördelning.

Utifrån de texter som analyserats framkommer det vad eleverna förväntas kunna tillägna sig. Detta ställer krav på läraren att kunna möjliggöra detta för eleverna. Att ständigt hålla sig uppdaterad med omvärlden är A och O för att kunna bedriva ett internationaliseringsarbete väl grundat på verkligheten. Nya läroböcker produceras hela tiden men skolorna har ofta inte möjligheten att köpa i den allra nyaste. Så de böcker som används i undervisningen är inte alltid de mest aktuella och det som står där kanske inte alltid stämmer överens med det synsätt som idag råder. Det viktiga är kanske inte att ha det nyaste läromedlet utan medvetenheten om att verkligheten förändras och vi tolkar den olika. Precis som tidigare nämnts (Skolverket, 1996) så förändras ett begrepps innebörd över tid.

Att låta internationaliseringen ligga med som en röd tråd i undervisningen ger eleverna möjlighet att koppla ihop olika samband och jämföra. Att dela upp undervisningen i block där var sak har sin tid tror inte jag är en bra metod för att ge eleverna en bild av hur allt hänger ihop och vilka samband som finns. Resultatet visar att internationalisering kan med fördel integreras i undervisningen och i den övriga verksamheten i skolan.

Under studierna till detta arbete har Internationella kontakter framhävs som en viktig del i internationaliseringsarbetet. Att få möjligheten att resa iväg och se världen är något jag själv uppskattat väldigt mycket och det har givit många nya perspektiv och tankar. Jag tycker att det finns en risk i att tro sig arbeta med internationalisering genom att ha ett internationellt samarbete och besöka, brevväxla eller skicka e-post till andra skolor runt om i världen. Även om vi då har en direkt kontakt med landet ifråga kan det ändå vara bra att ställa sig frågan om en korrekt bild förmedlas och även tänka på vilken bild som vi själva förmedlar av Sverige. Är dalahästar, midsommarstång och osthylvar verkligen det som representerar och ger en korrekt bild av det svenska samhället? Och vilken bild får vi tillbaka? Internationalisering är också så mycket mer än kontakten med ett annat land.

Den bild som förmedlas i läromedlen lämnar efter sig stora kunskapsluckor. Det saknas förklaringar och även om förklaringarna inte alltid kanske är så lätta så har ändå, oavsett vilket land eller kontinent vi skriver om, gjort sig förtjänt av en rättvis bild. Elever är fullt kapabla till att föra bra diskussioner och reflektera kring hur situationer uppstår.

I Begreppet internationalisering ligger det en rad olika betydelser och det kan tolkas på många olika sätt utifrån vilket sammanhang den som tolkar befinner sig i. Även inom skolan kan det tolkas olika och det finns ingen tydlig definition om vad det innebär. Det som internationaliseringsbegreppet för kan betyda något annat ur en annan människas synvinkel. Internationalisering i skolan kan handla om att starta en tankeprocess kring hur skolmiljön förhåller sig till Europa eller världen. Det kan också vara en personlig utveckling där värderingar och kunskap skapar ett förhållningsätt i globala och lokala möten. Att arbeta med internationalisering kan också vara allt från brevväxling till rollspel eller göra besök i andra länder. En viktig bit är att låta det genomsyra alla undervisning och inte begränsa det till

temadagar eller att det bara bearbetas i vissa ämnen. Begreppet har gått från att ha handlat om u-landsfrågor till att förbereda eleverna på mötet med världen.

Det kritiska tänkandet är en annan viktig del i att kunna förmedla en så korrekt bild som möjligt av det vi undervisar i. Det är få förunnat att kunna resa runt över världen och se med egna ögon hur det ser ut på olika platser. Men med den teknik som idag finns behöver vi inte alltid sätta oss på ett plan för att bli en del av världen. Det är inte bara skolan som skall bli en del av samhället utan samhället behöver också bli en del av skolan.

6.1 Förslag till fortsatt forskning

Som vidare forskning skulle jag rekommendera ytterligare en studie kring internationaliseringsbegreppets betydelse för undervisningen samt hur undervisningen kring detta kan utformas. Detta för att det saknas litteratur som tar upp internationalisering i skolan ur dess många dimensioner. Det skulle också vara intressant med en aktuell forskning kring valet av läromedel samt hur de är uppbyggda och vilken konsekvens det har för den omvärldsbild vi förmedlar.

7. Referenser:

Andersson, G. (2006). *Geografi. Kompakt*. Kristianstad: Gleerups

Bentley, T. (1998). *Learning beyond the classroom*. London: RoutledgeFalmer

Bergström, G. & Boréus, K. (2000). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Brodow, U. (2003). *Lära över gränser: Internationella kontakter i den svenska grundskolan i ett skolutvecklingsperspektiv*. Doktorsavhandling, Karlstads universitet, Institutionen för utbildningsvetenskap.

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Falkevall, B. (2010). *Livsfrågor och religionskunskap. En belysning av ett centralt begrepp i svensk religionsdidaktik*. Stockholm: Stockholms Universitet.

Goldmann, K. (2007). *Politisk internationalisering*. Lund: Studentlitteratur

Hedelin, A, m.fl. (2007). *Hem- och konsumentkunskap*. Malmö: Interskol

Hedelin, A, m.fl. (2009). *Produktfakta: hem och konsumentkunskaps boken*. Hämtad 2010-05-15 från Interskol: http://www.interskol.se/grk_hk.html

Heidemann, T. (1999). *Forskelle skaber forandring- internationalisering og skolutvikling*. Veile: Kroghs Forlag A/S.

Hermele, K. (2006). *Global utveckling. Innebörder och utmaningar för den globala pedagogen*. Stockholm: Den Globala Skolan.

Kinlund, P, Bergman, M. (2003). *Grundbok. Geografi*. Stockholm: Natur & Kultur.

Knight, J. (2005) *UNESCOS definition av utbildningens internationalisering*. Hämtad 2010-05-05 från IAU: http://www.iau-aiu.net/internationalization/i_definitions.html

Lagheim, L, m.fl. (2009). *Samhälle 1-3. För grundskolans senare del*. Stockholm: Natur & Kultur.

Loomba, A. (1998). *Colonialism/ Postcolonialism*. London: Routledge

Nilsson, E m.fl. (2005). *Samhällskunskap. Kompakt*. Malmö: Gleerups

Palmberg, M. (2007). *Det gamla havet och de föränderliga öarna – om afrikabilden i Sverige*. Framtiden. Nr 3 2007.

Palmberg, M. (2000). *Afrikabild för partnerskap? – Afrika i de svenska skolböckerna*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet

Patel, R & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Hämtad från Regeringskansliet 2010-05-20:

http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/id=71&module_instance=6&action=pod_show

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket. (1996). *Lång borta och nära. Läroplanerna och internationaliseringsbegreppet*. Stockholm: Liber.

Skolverket. (1999). *Skola i utveckling: Att möta det annorlunda. En rapport om 22 skolors arbete med internationalisering*. Stockholm: Liber.

Skolverket. (2000). *Kursplan för Samhällskunskap*. Hämtad 10 Maj 2010 från Skolverket: <http://www.skolverket.se/sb/d/2386/a/16138/func/kursplan/id/3887/titleId/SH1010%20-%20Samh%20E4llskunskap>

Skolverket. (2000). *Kursplan för Geografi*. Hämtad 10 Maj 2010 från Skolverket: <http://www.skolverket.se/sb/d/2386/a/16138/func/kursplan/id/3883/titleId/GE1010%20-%20Geografi>

Skolverket. (2000). *Kursplan för hem och konsumentkunskap*. Hämtad 10 Maj 2010 från Skolverket: <http://www.skolverket.se/sb/d/2386/a/16138/func/kursplan/id/3871/titleId/HKK1010%20-%20Hem-%20och%20konsumentkunskap>

Skolverket. (2010). *Förslag till läroplan i grundskolan. Bilaga 3*. Hämtad 6 maj 2010 från Skolverket: [/www.skolverket.se/sb/d/3719/a/19774](http://www.skolverket.se/sb/d/3719/a/19774).

Thurén, T. (2005). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber

Utbildningsdepartementet. (1994). *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningens internationalisering . (1974). Slutbetänkande från UKÄ:s Internationaliseringsutredning. Stockholm: UKÄ-rapport, 21, 1974.

Yebio, B. (1992). *Internationaliseringsmotivet förr och nu*. Pedagogiska- psykologiska problem nr 564. Malmö: Lärarhögskolan

Ödman, P-J. (2007) *Tolkning förståelse vetande: Hermeneutik i teori och praktik*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB.

Internationalisering. Hämtad 1 Maj 2010 från Nationalencyklopedin:
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/internationalisering>

Globalisering. Hämtad 1 Maj 2010 från Nationalencyklopedin:
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/globalisering>

Föreläsningar:

Olsson, Sven. Globalpedagogik. *Hur får vi in världen i klassrummet? Internationalisera undervisningen!* Föreläsning på MHM, Göteborgs Universitet 2008-12-16